הספרים הפחידו אותו

מיכאל זרחין, מטפל מקצועי בלקויי למידה, סבל בילדותו מדיסלקציה, שגרמה לעיכוב ברכישת מיומנויות קריאה, כתיבה וחשבון. מפגש עם מומחה אמריקאי לטיפול בלקויי הלמידה שינה את חייו. בניגוד לטענה הרווחת, כי ניתן לעקוף את הבעיות של הסובלים מדיסלקציה, זרחין טוען כי "דיסלקציה היא לקות שאפשר לפתור מהשורש"

דלית מורג
צילום: דחל הידש

ילדותו פחד מיכאל זרחין מספ־ריות, מפני שכילד דיסלקטי, הסף־רים סמלו בשבילו כישלון. הוא שנא ספרים וכל אימת שהיה צריך לקרוא, התעורר בו רצון לקרוע את הספר. הרבה סבלנות ודבקות במטרה נדרשו ממ־נו ער שהיה מסוגל לפסוע לתוך ספריה בלי פחד.

מגר אינטליגנטי

מיכאל זרחין, בן 52, נולד בתל־אביב למשפ־חה "ציונית־חילונית" כהגדרתו. כשבגר, בחר באורח חיים דתי, שהוא דבק בו עד היום. עוד בהיותו ילד קטן הבחינה אמו בסימנים חריגים בתהליך התפתחותו: הוא החל לדבר בגיל מאוחר יחסית, נרתע משימוש בעפרונות ומשרבוט, וכ־שהגיע לגן – התעלם לחלוטין מצורות, מצבעים ומתמונות.

בכיתה א' התופעות החריפו. הוא לא היה מסוגל ללמוד לקרוא ולכתוב, ובספו של דבר נשר מבית־הספר. שנה אחת ישב בבית ולמד אצל מורה פרטית שהנעימה את זמנו במשח־קים, אבל לא קידמה אותו. אחר־כך נשלח למ־סגרות 'מיוחדות', שגם הן לא ידעו לתת מענה לצרכיו. "במערכת החינוך בארץ לא היה טיפול הולם בדיסלקציה, המתבטאת בעיקר בקשיים בלימוד כתיבה וקריאה וקושי בהבנת השפה המתמטית. כילד דיסלקטי, סבלתי מחוסר יכולת לרכוש מיומנות בפענוח מלים. אוצר המלים שלי היה מצומצם, התקשיתי להגות מלים ארוכות ולא יכולתי לכתוב. כשכתבתי – הכתיבה הייתה משובשת, מלאה בשגיאות כתיב, והיה לי קושי בבניית משפטים. בבדיקות מקצועיות גילו אצלי יכולות אינטלקטואליות גבוהות מהממוצע, אבל היכולת לא התממשה בבית־הספר. הלקות שלי נחשבה לבלתי פתירה, וסווגתי ל'קטגוריות ביניים' כמו: 'מפגר־אינט־ליגנטי' או 'ילד בעל קווים אוטיסטיים'".

"הילד לא ילמד לקרוא לעולם"

מגיל 8 עד גיל 12 הוא למד בבית־הספר המ־מלכתי בקיבוץ גבעת חיים, שנועד לילדים בע־לי קשיים בהתנהגות. "סבלתי שם מאוד מבלי שקיבלתי מענה למצוקותי בתחום הקריאה והכתיבה", נזכר זרחין וממשיך: "יום אחד מנהל בית־הספר זימן את אמי ואמר לה נחרצות כי לעולם לא אדע קרוא וכתוב, ושיחה זו שכנעה את אמי שמקומי לא שם".

האם לא ויתרה. היא הצליחה לשכנע את מנהל בית־הספר "יהודה הלוי" בתל־אביב – שהיה בית־ספר יסודי ממלכתי רגיל, לקבל אותו למרות הדיס־לקציה, והוא למד שם עד כיתה ח': "לא כתבתי כמ־חברת כשאר החברים, האותיות והמלים עדיין גרמו לי לחרדה ונעזרתי בשיעורי תגבור עם מורה פר־טית, ובכל זאת, גם אם לא התקדמתי בלימודים באופן משמעותי הייתי מקובל חברתית".

בסיום בית־הספר היסודי הוא נשלח לבית־הספר האקסטרני "אנקורי" בתל־אביב, ששימש מסגרת לילדים שנפלטו ממערכות שונות.

הבעיה היא קצר חשמלי

הוא הגיע לגיל 16, נער חריג ומיואש, אבל אמו שמעולם לא ויתרה על המשאלה שבנה יהיה יודע קרוא וכתוב, חיפשה, בנחישות ובאינטנסי־ביות, מומחים שיעזרו לו, עד שבסוף שנות השׁ־בעים של המאה שעברה נודע לה על דר' ג'רי גטמן, חלוץ בתחום הדיסלקציה באר"ב, ומפתח תורת "הראיה ההתפתחותית'. גטמן קיבל את מכתבה של האם שגולל את מסכת הייסורים של הבן והזמין אותם למרפאתו שבפילדפיה. הנחת העבודה של גטמן הייתה שניתן לטפל בדיסלקציה. במשך שמונה חודשים הוא עבר טי־פול אצל דר' סטנלי אבלמן, עוזרו של ◄ ד"ר אלן קיי, אבל בתום הפגישה הראשונה 'תפס רגליים קרות' ועברו חמש שנים נוספות, עד ששב ונפגש אתו.

תרגול אינסופי

המאבק של זרחין בדיסלקציה חודש אחרי שה־שתחרר מצה"ל. הוא החל לעבוד במפעל הטקסטיל המשפחתי כאיש מכירות ושיווק, אבל עדיין התק־שה במתמטיקה בסטיק, בקריאת טקסטים ובהט־מעת מידע מהכתוב, והוא שב אל דר' קיי להמשך הטיפול בו שהחל בארה"ב. בפגישות השבועיות הוא ביצע תרגילים למיקוד העיניים, שמטרתם לאפשר לשתי העיניים להתמקד ברזמנית באובי־קט אחד על מנת שתובלנה לקלוט את מלוא הפר־טים. לפני התרגול, כאשר רמת המוטיבציה של הטקסטים הייתה עולה – הוא היה נתקף ברגשות קשים של חוסר התמצאות וחוסר ביטחון, ובנוסף התקשה לשלב בין שמיעה לכתיבה. הוא היה מח־סיר, מדלג ומתעלם מתרגילים שונים, שדרשו שי־לוב בין השניים, ונדרשו ממנו אימונים מפרכים כדי להשיג תואם בין מה שהוא שומע למה שהוא כותב.

אחד הטיפולים – שיפור מערך השמיעה – בוצע באמצעות תופים. טיפול מהנה ולא מאיים שעזר לו להבחין ולהטמיע בזיכרון מקצבים מורכ־בים ושונים, בנוסף לרישומים שערך במחברותיו. הקשיים של זרחין במתמטיקה טופלו באופן דומה. בידוע, ילדים דיסלקטיים מתקשים במתמטיקה בשל חוסר היכולת לקשר בין נתונים לפעולות, וחוסר הבחנה בין הביטויים החשבוניים הפשוטים: חיבור, חיסור, כפל וחילוק.

גם כאן הטיפול בבעיה נעשה בדרך של תרגול אינסופי. הוא נדרש לקרוא לאט ובקול ברור כל ביטוי חשבוני, לרשום על דף את כל שלבי הפעולה החשבונית ולא לחשב בראש, ולי־בתן היטב כל שלב בפיתרון התרגיל, כדי לאתר שגיאות. בסופו של דבר הטיפול הצליח. הוא השתלב בעבודה ובמקביל גמלה בו ההחלטה לסייע לילדים שסובלים מאותן בעיות. הוא פיתח שיטה משלו המבוססת על נישתם של מו־ריו, גטמן וסטנלי, ועל ניסיונו כילד דיסלקטי, המיושמת היום במכון הפרטי שלו ובמרכז לקוי־בבית־הספר. הלקות שלי נחשבה לבלתי פתירה, וסווגתי ל'קטגוריות ביניים' כמו: 'מפגר־אינט־ליגנטי' או 'ילד בעל קווים אוטיסטיים'".

"הילד לא ילמד לקרוא לעולם"

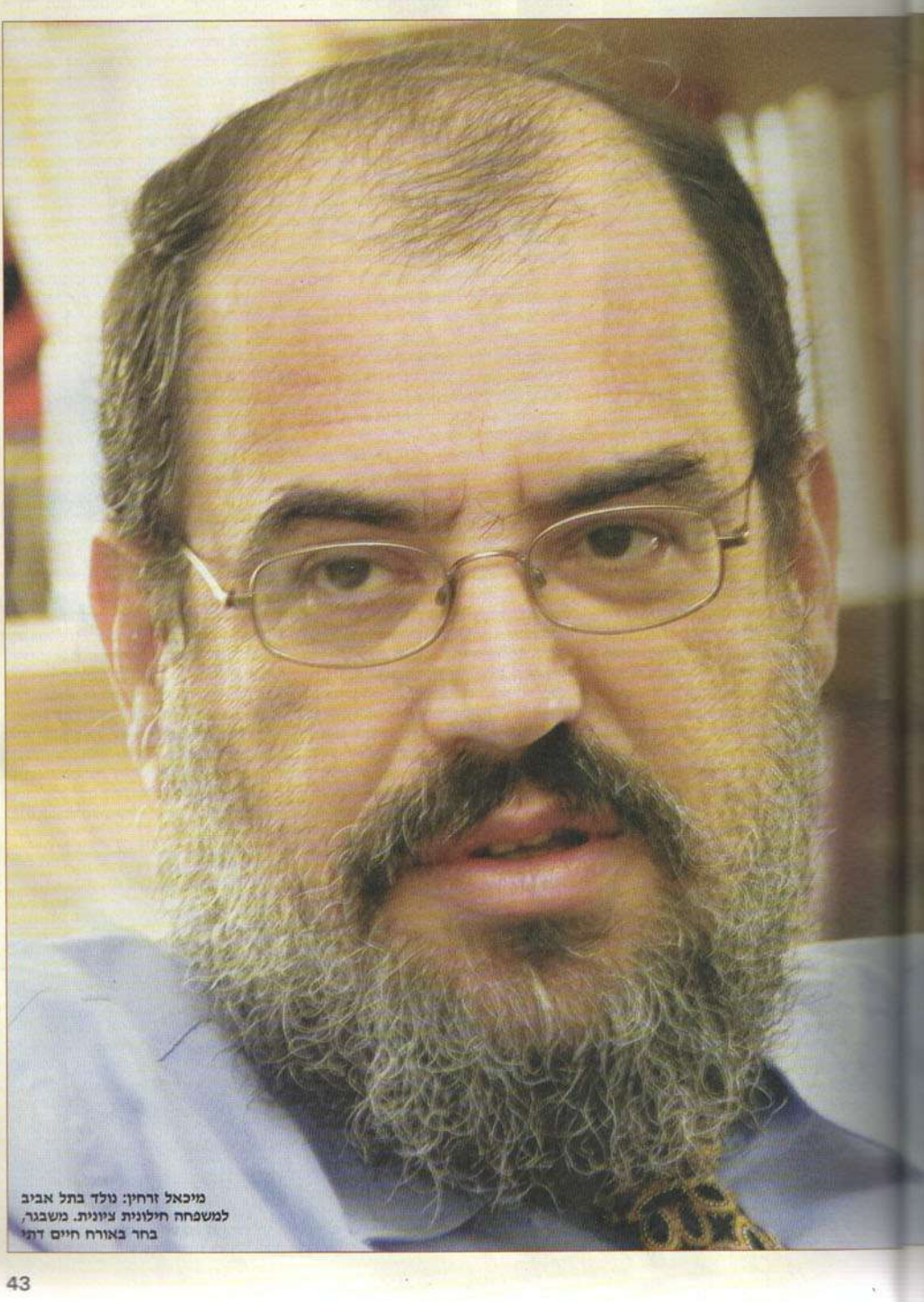
מגיל 8 עד גיל 12 הוא למד בבית־הספר המ־מלכתי בקיבוץ גבעת חיים, שנועד לילדים בע־לי קשיים בהתנהגות. "סבלתי שם מאוד מבלי שקיבלתי מענה למצוקותי בתחום הקריאה והכתיבה", נזכר זרחין וממשיך: "יום אחד מנהל בית־הספר זימן את אמי ואמר לה נחרצות כי לעולם לא אדע קרוא וכתוב, ושיחה זו שכנעה את אמי שמקומי לא שם".

האם לא ויתרה. היא הצליחה לשכנע את מנהל בית־הספר "יהודה הלוי" בתל־אביב – שהיה בית־ספר יסודי ממלכתי רגיל, לקבל אותו למרות הדיס־לקציה, והוא למד שם עד כיתה ח': "לא כתבתי כמ־חברת כשאר החברים, האותיות והמלים עדיין גרמו לי לחרדה ונעזרתי בשיעורי תגבור עם מורה פר־טית, ובכל זאת, גם אם לא התקדמתי בלימודים באופן משמעותי הייתי מקובל חברתית".

בסיום בית־הספר היסודי הוא נשלח לבית־הספר האקסטרני "אנקורי" בתל־אביב, שישימש מסגרת לילדים שנפלטו ממערכות שונות.

הבעיה היא קצר חשמלי

הוא הגיע לגיל 16, נער חריג ומיואש, אבל אמו שמעולם לא ויתרה על המשאלה שבנה יהיה יודע קרוא וכתוב, חיפשה, בנחישות ובאינטנסי־ביות, מומחים שיעזרו לו, עד שבסוף שנות השׁ־בעים של המאה שעברה נודע לה על דר' ג'רי גטמן, חלוץ בתחום הדיסלקציה באר"ב, ומפתח תורת "הראיה ההתפתחותית'. גטמן קיבל את מכתבה של האם שגולל את מסכת הייסורים של הבן והזמין אותם למרפאתו שבפילדפיה. הנחת העבודה של גטמן הייתה שניתן לטפל בדיסלקציה. במשך שמונה חודשים הוא עבר טי־פול אצל דר' סטנלי אבלמן, עוזרו של ◄

מיכאל זרחין: נולד בתל אביב למשפחה חילונית ציונית. משבגר, בחר באורח חיים דתי

שער ספרו של זרחין, "השליחות שמעבר למילים"

דום כושר הלמידה של פרופ' ראובן פוירשטיין, לאחרונה, גם משרד החינוך דרים את הכפפ־ ואפשר לו להפעיל את שיטתו במספר בתי־ספר.

שילוב של אהבה ואמונה

"בעבודה עם ילדים דיסלקטיים נחוץ שילוב של אהבה, תרגול ואמונה שהמטופל יכול לפתח את קשיי העיבוד הקוגניטיבי שלו", מדגיש זר־חין, המכנה את מערך הטיפול בשמה הספירות: חכמה, בינה ודעת. בשלב החכמה המטפל מעלה את הרעיון הטיפולי הראשוני המתאים למקרה האישי של המטופל. בשלב הב־ני: שלב הבינה, בונה המטפל את הכלי הטיפולי, כלומר, הוא מוצא את השפה הייחודית באמצעותה ניתן להפעיל את המערכת הקוגנ־ בית של המטופל. בשלב הדעת, מיושם הרעי־ הטיפולי בשהוא משולב עם הכלי הטיפולי.

זרחין טוען שלאורך כל הטיפול, על המטפ־ לבצע שוב ושוב אבחונים המבוססים על התבוננות אינטואיטיבית במטופל. במהלך הטיפול, לומד המטופל לשלב ולתאם בין שלושת המרכיבים שב־ לעייהם לא ניתן להתגבר על הקשיים בקריא־ וכתיבה: חוש הראייה, חוש השמיעה והיכולת הקינסתטית לפרק מלים למרכיביהן, כהכנה לק־ ריאה וכתיבה. מרכיב חיוני נוסף להתקדמות הט־ פול הוא הקשר התומך של המטפל ו'הכימיה' המיוחדת הנוצרת בינו למטופל בתרגול, בשיחות, בקשר העין ובצליל הדיבור הנחוץ לטיפול בלקות.

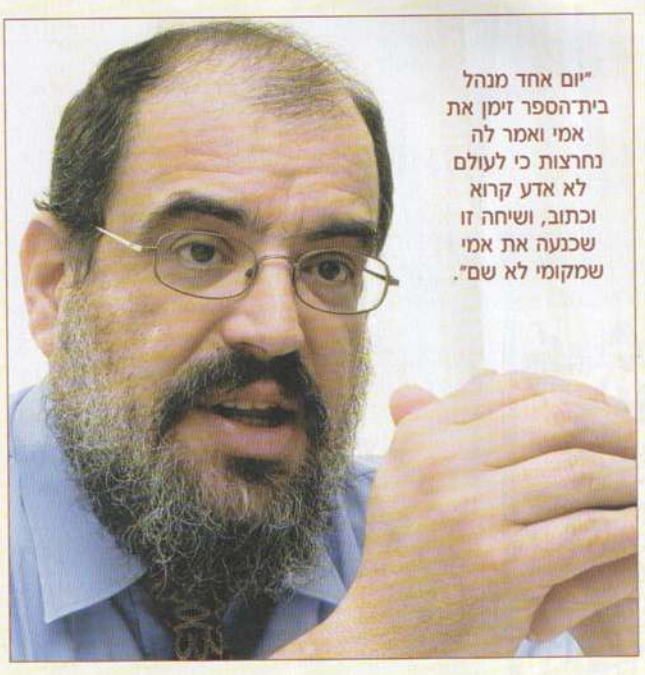
במהלך הטיפול, המטפל יזום שיחות חופ־ שיות עם המטופל על נושאים שונים, תוך כדי משחקי קוורדינאציה, מיקוד עיניים ועיבוד סימנים חזותיים. מרכיב חשוב הוא שהמטופל לא יתמקד לא בפעילות גופנית, לא בפעילות רגשית, ואף לא בפעילות חשיבתית וזאת כדי להפוך את תהליך עיבוד הסימנים החזותיים במוח לתהליך אוטומטי.

תרגיל טיפוסי מתבצע תוך כדי מסירת כדור בין המטפל למטופל. המטפל והמטופל מוסרים זה לזה כדור ותוך כדי כך מנהלים שיחה ערנית על נושא שמעלה המטופל. השיחה בפניו את סבלי בצעירותי כשאובחנתי כבעל לקות למידה. באחד ממכתביו כתב לי הרבי שע־לי להעלות את סיפורי על הכתב. לא עשיתי דבר בנדון, אבל, ככל שחלפו הימים, הבנתי כי אם מישהו מקוראי ימצא מזור וכוח מהספר – הרי שבאתי על שכרי, שכן, בכך התקיימה השליחות שמעבר למלים". ■

זרחין בילדותו: בדיקה שנערכה לו בילדותו העלתה כי למרות ראייתו התקינה, עיניו אינן מסוגלות לקלוט נתונים הנוגעים בגודל, צבע, בצורה ומבמרחק של אובייקטים

דיסלקציה היא לא מחלה*

דיסלקציה נחשבת לתסמונת משפחתית. בן לאב דיסלקטי נושא סיכון של 50 אחוז לשאת את הלקות ואילו לבנות הסיכון נמוך מעט מזה. שיעור הדיסלקטים בקרב תלמידי היסודי נאמד ב־5 אחוזים. משרד החינוך מכיר בלקות ותלמי־דים המאובחנים כדיסלקטים מקבלים הקלות בבחינות הבגרות וגם במכללות.

בעבר קשרו את הדיסלקציה להפרעת ראייה וחשבו כי מדובר בליקוי בראיית מלים או, עיוורון מלים, היום מקובל לייחס את התופעה לכשל בארגון ובעיבוד חזותי. לאחרו־נה הועלו עדויות התומכות בהנחה שבדיסלק־טים לוקים בעיבוד הנשמע. בדיקות נוירולוגיות גילו בסיס נוירוביולוגי לדיסלק־סיה. גילויי הלקות אצל ילדים באים לידי בי־טוי בקשיים בדיבור ובהתבטאות מילולית, אוצר מלים דל, ליקויי קשב. היום ניתן לאתר ילדים בסיכון בגיל מוקדם ולהגיש להם טיפול המתמקד ביצירת קשר בין צלילי האותיות והמ־לים לסימניהן החזותיים (מודעות פונולוגית) ד"ר אלן קיי, אבל בתום הפגישה הראשונה 'תפס רגליים קרות' ועברו חמש שנים נוספות, עד ששב ונפגש אתו.

תרגול אינסופי

המאבק של זרחין בדיסלקציה חודש אחרי שה־שתחרר מצה"ל. הוא החל לעבוד במפעל הטקסטיל המשפחתי כאיש מכירות ושיווק, אבל עדיין התק־שה במתמטיקה בסטיק, בקריאת טקסטים ובהט־מעת מידע מהכתוב, והוא שב אל דר' קיי להמשך הטיפול בו שהחל בארה"ב. בפגישות השבועיות הוא ביצע תרגילים למיקוד העיניים, שמטרתם לאפשר לשתי העיניים להתמקד ברזמנית באובי־קט אחד על מנת שתובלנה לקלוט את מלוא הפר־טים. לפני התרגול, כאשר רמת המוטיבציה של הטקסטים הייתה עולה – הוא היה נתקף ברגשות קשים של חוסר התמצאות וחוסר ביטחון, ובנוסף התקשה לשלב בין שמיעה לכתיבה. הוא היה מח־סיר, מדלג ומתעלם מתרגילים שונים, שדרשו שי־לוב בין השניים, ונדרשו ממנו אימונים מפרכים כדי להשיג תואם בין מה שהוא שומע למה שהוא כותב.

אחד הטיפולים – שיפור מערך השמיעה – בוצע באמצעות תופים. טיפול מהנה ולא מאיים שעזר לו להבחין ולהטמיע בזיכרון מקצבים מורכ־בים ושונים, בנוסף לרישומים שערך במחברותיו. הקשיים של זרחין במתמטיקה טופלו באופן דומה. בידוע, ילדים דיסלקטיים מתקשים במתמטיקה בשל חוסר היכולת לקשר בין נתונים לפעולות, וחוסר הבחנה בין הביטויים החשבוניים הפשוטים: חיבור, חיסור, כפל וחילוק.

גם כאן הטיפול בבעיה נעשה בדרך של תרגול אינסופי. הוא נדרש לקרוא לאט ובקול ברור כל ביטוי חשבוני, לרשום על דף את כל שלבי הפעולה החשבונית ולא לחשב בראש, ולי־בתן היטב כל שלב בפיתרון התרגיל, כדי לאתר שגיאות. בסופו של דבר הטיפול הצליח. הוא השתלב בעבודה ובמקביל גמלה בו ההחלטה לסייע לילדים שסובלים מאותן בעיות. הוא פיתח שיטה משלו המבוססת על נישתם של מו־ריו, גטמן וסטנלי, ועל ניסיונו כילד דיסלקטי, המיושמת היום במכון הפרטי שלו ובמרכז לקוי־

מבוסס על מידע המופיע באתר אגודת אוטיזם דיסלקציה ישראל